

MIŁOWAĆ (1936) *vb impf*

miłować (1923), **mielować** (13); *mielować PaprUp, Calep* (8); *miłować : mielować KrowObr* (35 : 3), *KwiatKsiąż* (3 : 1).

o oraz a jasne; w *miel-* e z *tekstów nie oznaczających é.*

inf *miłować* (297), *miłowaci* (1) *SkarŻywBog*. ◇ *praes* 1 *sg* *miłuję* (97). ◇ 2 *sg* *miłujesz* (93). ◇ 3 *sg* *miłuje* (437). ◇ 1 *pl* *miłujemy* (41), [*miłuiemy*], *miłujem* (11); -*emy* *MetrKor, GlabGad, Leop, Mącz* (2), *OrzQuin, RejAp, GórnDworz* (2), *HistRzym* (2), *RejPos, RejPosWiecz²* (2), *GrzegŚm, WujJud, WujJudConf* (2), *BudNT* (2), *CzechRozm, NiemObr, KochCn, WujNT* (6), *WysKaz*; -*em* *SeklKat, KochZuz, SkarŻyw, KochFr*; -*emy*: -*em* *HistAl* (5 : 1), *BibRadz* (3 : 1), *SkarKaz* (1 : 4), *SkarKazSej* (2 : 1) ~ -*emy* (2), -*emy* (1) *NiemObr, -(e)my* (39); -*em* (1), -(*e*)*m* (10). ◇ 2 *pl* *miłujecie* (28). ◇ 3 *pl* *miłują* (177). ◇ *praet* 1 *sg* *m* *miłowiałem, -m, -em* *miłowiał* (22). *f* -*m* *miłowała* (7). ◇ 2 *sg* *m* *miłowiałeś, -ś* *miłowiał* (13). *f* *miłowałaś, -ś* *miłowała* (5). ◇ 3 *sg* *m* *miłowiał* (171). *f* *miłowała* (38), *jest* *miłowała* (1); *miłowała : jest* *miłowała OpecŻyw* (8 : 1). ◇ 1 *pl* *m* *pers* -*smy* *miłowali* (1). ◇ 2 *pl* *m* *pers* -*ście* *miłowali* (1). ◇ 3 *pl* *m* *pers* *miłowali* (39). *subst* *miłowały* (7). ◇ *fut* 1 *sg* *m* *będę* *miłowiał* (3) *Leop* (2), *Mącz, miłować* *będę* (2) *KochPs, WujNT, będę* *miłować* (1) *OpecŻyw*. ◇ 2 *sg* *m* *będziesz* *miłowiał* (27), *miłować* *będziesz* (5), *będziesz* *miłować* (3); *miłować* *będziesz PatKaz I, CzechEp*; *będziesz* *miłować* *BudBib, BudNT*; *będziesz* *miłowiał: będziesz* *miłować* *Leop* (4 : 1); *będziesz* *miłowiał: miłować* *będziesz* *RejPos* (7 : 3). ◇ 3 *sg* *m* *będzie* *miłowiał* (15), *miłować* *będzie* (7), *będzie* *miłować* (3); *będzie* *miłowiał* *BierEz, MurzNT, DiarDop, KrowObr* (2), *ModrzBaz, GórnRozm, SarnStat*; *miłować* *będzie* *GórnDworz* (2), *KarnNap, SkarŻyw*; *będzie* *miłować* *OpecŻyw* (3); *będzie* *miłowiał: miłować* *będzie* *RejPos* (5 : 1), *WujNT* (2 : 2). ◇ 1 *pl* *m* *pers* *miłować* *będziemy* (1) *CzechEp, będzim* *miłować* (1) *SeklKat*. ◇ 2 *pl* *m* *pers* *miłować* *będziecie* (2) *KuczbKat, ModrzBaz, będziecie* *miłować* (1) *Leop*. ◇ 3 *pl* *m* *pers* *miłować* *będą* (4) *RejPos, RejZwierc* (2), *Phil, będą* *miłować* (2) *KromRozm I, Prot*. ◇ *imp* 1 *sg* *niechāj* *miłuję* (1). ◇ 2 *sg* *miłuj* (51). ◇ 3 *sg* *niech, niechāj* *miłuje* (4). ◇ 1 *pl* *miłujmy* (9). ◇ 2 *pl* *miłujcie* (41). ◇ 3 *pl* *niech, niechāj* *miłują* (3). ◇ *con* 1 *sg* *m* *bych* *miłowiał* (3) *LubPs, GórnDworz, SkarKaz, bym* *miłowiał* (1) *LatHar. f* *bych* *miłowała* (2) *PatKaz III, RejJóz, bym* *miłowała* *SiebRozmyśl* (2). ◇ 2 *sg* *m* *byś* *miłowiał* (19). *f* *byś* *miłowała* (1). ◇ 3 *sg* *m* *by* *miłowiał* (64), *miłowiałby* (1). *f* *by* *miłowała* (6), *bodāj* *miłowała* (1). ◇ 1 *pl* *m* *pers* *bychmy* *miłowali* (14) *RejPs, HistRzym, RejPos, RejPosWiecz³, BudBib, SkarŻyw* (3), *LatHar* (2), *WujNT* (3), *SkarKazSej, bysmy* *miłowali* (8) *SeklKat* (3), *MurzHist, RejPosWstaw, CzechRozm* (3). ◇ 2 *pl* *m* *pers* *byście* *miłowali* (19). ◇ 3 *pl* *m* *pers* *by* *miłowali* (37). *subst* *by* *miłowały* (3). ◇ *con* *praet* 3 *sg* *m* *by* *był* *miłowiał* (1). ◇ 3 *pl* *m* *pers* *by* *byli* *miłowali* (2). ◇ *impers* *praet* *miłowáno* (1). ◇ *con* *by* *miłowáno* (5). ◇ *part* *praes* *act* *miłując* (70), *miłując* (1) *SeklKat, miłujący* (1) (*cum* *m*) *KlonFlis* B4v, *miłujący* (1) (*cum* *m*) *PaprPan* Kv.

Sł stp, Cn *notuje, Linde* XVI – XVII *w.*

1. *Pragnąć, by komuś było dobrze, odczuwać przychylność, przywiązanie do kogoś, być komuś życzliwym, sprzyjać komuś, dbać, troszczyć się o kogoś (przeważnie o uczuciu człowieka do człowieka); amare (aliquem) Mącz, Modrz, Calag, Calep, Cn; adamare, deamare, diligere Mącz, Calep, Cn; amore complecti Calep, Cn; amore amplecti, colere, observare, amicitiam polliceri, optime sentire Mącz; fovere, habere aliquem carum a. in deliciis Cn [w tym: kogo (895)] (953) : Polyecam też tobye myłofcywi*

Iefu włfitky ktorzi mya myluyą a ktorzi o mya pracą mayą ij ktorzimy wfpomozenye mylofyernye czynyą ij włfitky przijacyoli ij blyłfnye moye. *BierRaj* 17; *BierEz* F3, G4v [2 r.], K3v, M4v, N2 (10); odpulfczaią fie ie [*Marii Magdalenie*] grzechy mnogie/ bo ieft miłowała mnogo. *OpecŻyw* 46v, 5, 32v [4 r.], 78v, 88v; *PatKaz I* 9, 9v; *PatKaz III* 95, 149v; *HistJóz* D3; iako rzecz połpolitą miłowali/ Władiflaw y Ludwik to fą okazali. *KlerPow* 3; *FalZioł* IV 27d; *BielŻyw* 44, 82, 85, 106, 107 [2 r.], 121; *BierRozm* 6, 10; *LibLeg* 8/26; *WróbŻolt* [nn8]; *WróbŻoltGlab* A4v; A wielka to rzecz gdzie paná miluią poddani *RejJóz* L3v, G5, M7; Ti fą dobre vczinki tego przikazania bożego abyfmy pocżciwie zily wftadle małzenfkim miłuiąc fwoię zonę wlafną *SeklKat* Kv, H2v, K3, L4; *RejRozm* 396; *RejKup* g6, m2; *HistAl* N; *MurzHist* M3v, S; *KromRozm III* P3v; *BielKom* Cv; ktory [*ociec*] miłuye onego [*syna swego*]/ ftára fie o to aby był karánim wyćwicżon y dobrym fie ftał. *GliczKsiąż* F8, D, D4v, E4, F6v, F8 [2 r.] (9); *GroicPorz* B4v; kto kogo niemiełue/ nierad onim mowi *KrowObr* 66, A4, C, 7, 62 [2 r.], 65v (10); Żyw pocżciwie á miłuy bliżniego życzliwie/ A obchodź fie na wftytkim s káżdym fprawiedliwie. *RejWiz* 51v, 192v; A komu mniefy bywá odpulfczono/ mniefy miłue [*minus diligit*] *Leop Luc* 7/47, *Gen* 22/2, *1.Reg* 20/17, *Iob* 19/19, *Prov* 13/24, *Cant* 1/6 (12); *LeszczRzecz* A6; *RejZwierz* 11v, 44v; wftytek lud Izráelſki y Iudſki miłował Dawidá [*diligens David*]/ ábowiem on fprawcą ich był w rzeczách boiowych *BibRadz* *1.Reg* 18/16, I 2v, *Gen* 22/2, *Lev* 19 arg, *1.Reg* 18/22, *2.Par* 19/2 (25); Przyfzedł [*Karzeł król czeski*] theż był w nienawief do Czełkich y Moráwfkich pánow/ iż więcey miłował Niemce niż Czechy *BielKron* 326v, 12v, 14 [2 r.], 15, 44 [2 r.], 45v (28); *GrzegRóżn* Bv marg [2 r.], G4 [2 r.], Mv; *KwiatKsiąż* B2v; Ardere studio et amore alicuius, Wielmi kogo miłować Życzliwym á vprzeimem mu być. *Mącz* 15b, 7d [2 r.], 8a, 35a, 43c, 45b (46); *Prot* Av; *SarnUzn* H4v; *RejAp* 19; kiedy człowiek ofobno ieft od tego kogo miłue/ wielką mu ciężkość á trapienie przynoſi/ iáko záfię bythność niewymowioną pociechę/ y rofkofz. *GórnDworz* Mm3v, A2v, C4 [2 r.], C6, D2v, H7 (27); niektory pies ktory go przed tym bárzo miłował/ á vniefgo záwdy w obiad legał/ rzućił fie ná nie⁸⁰ *HistRzym* 44, 13v, 28v, 30v, 33v, 34 (16); *RejPos* 43, 144v, 145v, 171, 217v (13); *BiałKat* 106; Iáko nafzy przodkowie ſpiewáli/ Ktorzy ciebie [*Polskę*] mátkę miłowáli. *BielSat* H2v, H2; *GrzegŚm* 26, 43, 61; *KuczbKat* 255, 265, 305, 315; pátrż ná oycá á ná mátkę tu ná fwiecie/ ktorzy dziatki máiá miefdy fobą/ iáko ie rozno miłuią/ mátká kąpie/ pieści/ miłue/ karmi/ vpftrzy/ vbryżue [...] á fwey woley mu ná wżem dopulfcza/ á ociec iuz nie ták fie z nim pieści/ á czáfem mu y prątkiem podfiecze/ ále fie pilnie fthára o dobre mienie iefo á o wychowanie iefo/ áby potym z niego co dobrego vroflo. *RejZwierz* 178v, 34, 95v, 128 [2 r.], 154, 178v marg [2 r.] (14); *BielSpr* 47; Lecż kto miłue á miefzka w Miłofci/ w Bogu prawdżiwie miefzka/ á Bog w nim *WujJud* 100, 17, 77, 182v; *WujJudConf* 18; *RejPosWstaw* [41²], [41³]v, [1434]v; *BudBib* *Gen* 22/2, 25/28 [2 r.], *1.Reg* 18/22, *Cant* 3/1, 2 (10); Alexándier Sarmati ták wielce miłował/ Iż nad infze nacie łáfkę pokazował. *MycPrz* I Bv, I B2v, B3, II A3v; *BiałKaz* H [2 r.], Mv; *BudNT* *przedm* a5, *Matth* 5/46, *Gal* 4/17 [2 r.], *1.Ioann* 5/2; *StryjWjaz* A4; *CzechRozm* 115, 171, 234, **v; LAkápanus on Cefarż iż fyná miłował/ Dopulfczał mu fwey woley rofkofznie go chował *PaprpPan* Qv, Dv, I4, S2v, Ggv, Hh4, Hh4v; *KarnNap* F4, G2; *ModrzBaz* 24, 24v, 44v, 62, 62v, 67v, 99v; *SkarJedn* 371; *Calag* 336a; *KochPs* 168; Ia Rzym przeto miłuię práwi/ acżkolwiek mogł bych y z inąd chwalić/ to ieft/ iż wielki/ ftáry/ piękny [...] ále to opulfczaiąc przeto y chwale/ iż Páweł S. poki był żyw ták Rzymiány

miłował *SkarŻyw* 93, 13, 14, 41, 63 [2 r.], 68 (32); *KochTr* 11; *CzechEp* 8, 16, 19, 22 [2 r.], 43 (8); *CzechEpPorz* **1, **2; *NiemObr* 85, 107, 172; Niebył ten łąfkaw/ kto do końcá nie miłował. *KochFr* 20, 29, 65; Boday ták łwégo mężá kázda miłowáká. *KochDz* 108, 108; *KochSz* A2v; *ReszPrz* 94; *ReszList* 142, 180; *WerKaz* 286, 287; *KochPam* 83; *KochTarn* 79; *PudłFr* 16, 28, 45, 47, 57; *ArtKanc* A8v, E9v; *GórnRozm* F4, H4v; *PapRUp* C4v; *ZawJeft* 21 [2 r.], 32, 37; *ActReg* 164; *Calep* 21b [2 r.], 62a, 288b, 774b, 901a; *GostGosp* 1; Záčzym wżyŝcy [...] ciebie iáko nienágánionego żywotá y Páná łpokoynego miłowác będą/ gdy nikomu krzywdy nie vczyniŝ/ gdy cudzych máietności wydzierác nie będziefz *Phil* S4, P3; *GórnTroas* 27; *KochCn* B3v, B4 [3 r.]; *KochFrag* 23, 25; *LatHar* 248, 278, 378; *WujNT Matth* 5/47 [2 r.], *Luc* 6/32 [4 r.], 7/42 [2 r.], 47, *Ioann* 3/35 (41); żebyś teź y mnie/ ktoregoś zá żywotá prawdźiwie miłowáká/ rátowác przed: Pánem Bogiem nie zápamiętywáká. *WysKaz* 48, X2; Ci co oyczyznę więcéy niż priwatę miłuiá á mogá/ niech dáléy poŝtápiá/ [...] wedle wzoru tego *JanNKar* A4v, B; *PowodPr* 45; wŝtydźmy fię ich/ áby nam [*umarli*] nie wymawiali/ gdy fię w kupie ogládamy: wźdys mię nie miłował/ wźdys mi fałźywym przyiacielem był/ wźdys mi fię nie wiścił. *SkarKaz* 383b; Iáko gdy kmieć krolá y páná łwego miłuiác/ kilá par iáiec mu dárue *SkarKaz* 454b,)(2v, 44a, 120a, b, 383a (11); *CiekPotr* 29; *CzahTr* K2; *GostCast* 18, 28, 45; Dobrze miłowác łaŝiádá: lepiey wżytki ktorzy w mieŝcie iednym ła; á pogotowiu ięzcie lepiey wżytki obyvátele kroleŝtwá tego /gdy im dobrego co czynim/ ábo dla nich co ćierpiem. *SkarKazSej* 664b, 665b, 666a, 667a, b *margin*, 669b (12); Domowa miłóŝć nie ták ciężka duŝy. Tu rob/ tu miłuy/ nie będziefz zá łzkodá/ Nie baw fię wodá. *KlonFlis* C3.

miłować z czego (1): Iuź zły muŝi przeŝtác być złym boiác ŝie łrogoŝci karánia/ á dobry z miłóŝci cnoty/ widzác iz go z tego y miłuiá y na pilney łąŝce y báczności máia. *RejZwierc* 55.

miłować nad kogo, co (21): Iłráel miłował Iozefá nad wŝlytky ŝyny *HistJóz* Av, Av; *KrowObr* 140v [2 r.]; cudzoziemcow nie więcey miłuy nád ŝwe obyvátele *BielKron* 258, 15, 16, 129v; *HistRzym* 78; *BudBib Gen* 37/3, 4; *CzechRozm* 241v; *ModrzBaz* 18v; *SkarŻyw* 225, 248, 527; Olgerd Iagełá nád inŝe ŝyny miłował *StryjKron* 462; *WujNT Matth* 10/37 [2 r.], s. 40. Cf »nad wŝytko stworzenie miłowác«.

miłować czym (15): *OpecŻyw* 163v; dawno doŝwiadczone przyiacioły ŝobie wyzwól, á one iedną myŝlá ale nieiedną odpłatá miłuy *BielŻyw* 15; *Leop Eph* 2/4; *ModrzBaz* 65v; *WisznTr* 31. Cf »miłóŝciá miłowác«, »miłowác ŝłowem«.

W połączeniach szeregowych (15): *OpecŻyw* 14; Chce pan Bog áby diŝcipułowye nye ináčzey yáko łame náuki/ preceptori ŝwe miłowáli/ onych ŝlánowáli/ y im wŝłego dobrego žyczylu *GliczKsiqż* N8v; [*Piotr Kmita*] łłáchtę miłował y bronil od krzywd y iednal/ y ŝtaral ŝie o ich dobre *BielKron* 425v; *Mącz* 389b, c; *RejAp* 189v; *GórnDworz* M2v; Stárayze ŝie o przyiaźn nie tylko powinowátých ŝwých ále y poŝtronnych/ áby cie wżyŝcy miłowáli/ ŝlawili/ czćili/ ważyli *RejZwierc* 35v, 3v, 27v, 178v; Tákze Chrzeŝciánŝka biála głowá/ ma vprzeymie miłowác mężá ŝwego/ ma go ŝobie ważyć/ [...] Pánem go zowiác/ ma go poŝłuzna być y w vczćiwoŝci mieć *KarnNap* F4, Gv; Bo ma to miáŝto wielce moźnego/ mądrogo y porządneho krolá/ ktory ie miłue y opátruie/ y wżytkim dobrem nápełnia. *SkarKaz* 633b; *VotSzl* A4v.

W przeciwstawieniach: »miłować ... (po)karać (10), mieć w nienawiści (8), nienawidzieć (7), bać się (2), nienajrzyć (2), gnębić, lękać się, nie sprzyjać, obrażać, trapić, winić, wystrzegać się, wzgardzać« (35): Czeladź św dobrze opatrzay/ Potrzeby iey rządne daway: Niedbay by fie tylko bali/ Ale by cię miłowáli. *BierEz* F4v; Málpá dwoie dzieci rodzi/ Więc iednego nienawidzi: A drugie bárzo miłuię/ Závždy ie w ręku piáštuie. *BierEz* M; któryzby [król] pyźne pokarał á dobre miłował. *BielŻyw* 148; *RejPs* 16; Dobre ofobnie miłuią á złe marnie traczą *RejJóz* H2v; *SeklKat* H2v; Niemoże nigd [!] dwiema panom służyć/ Ato iź/ abo iedného będzie nienáirzál/ a drugie^{go} miłował [unum oderit et alterum diliget]/ abo przy iednem zořtawál a drugie^{go} wzgárdzál. *MurzNT Matth* 6/24; Tákžec teź [Bóg] chce po káždym [...] áby tákžec czynił/ Dobre áby miłował á złe závždy winił. *RejWiz* 51; Boś gnábil á trapił čiche/ y obražaleś řpokoyne/ y miłowaleś kłamliwe [Tribulasti enim mansuetos et laesisti quiescentes et dilexisti mendaces] *Leop* 4. *Esdr* 11/42, *Iudic* 14/16, *Ps* 100 arg; *BibRadz Iudic* 14/16, 2. *Reg* 13/15, *Matth* 5/42; ten niechćiał áby go kto miłował/ iedno áby fie go wřzytcy bali *BielKron* 238v, 52, 127, 148v; *GórnDworz* D4v, Y8v; *RejPos* 216v; *RejZwierc* 252v; *BudBib Matth* 5/43, *Prov* 13/24; *StryjWjaz* C3; *PaprpPan* Hh2; niech ie zwyczáią y czynić czego trzebá [...] złych fię wyřtrzegáć/ á dobre miłowáć [malos fugere et bonos amare] *ModrzBaz* 47; iź Egipcyánom zá ono okrućieńřtwo/ Moyżelz niezpryiał/ á fwoy narod miłował *SkarŻyw* 479; *CzechEp* 280; *OrzJan* 100; *WujNT Matth* 5/44, 6/24, *Luc* 16/13; *SkarKaz* 312a; Oćiec [...] Miłuię pářierbięćá/ á wzgardza rodzone *KlonWor* 61.

W porównaniach (67): *BierEz* F3; *OpecŻyw* 2; *MetrKor* 38/501; *SeklWyzn* b4; Tak fie go [pana] wřzytczy boią a thak mu folguią A przed fię iako oycza wřzytczy go miłuią *RejJóz* G3v; *SeklKat* H, Mv; *MurzNT Matth* 22/39; *GliczKsiąź* D3, G2v; *Leop Lev* 19/18, 34, *Matth* 22/39; A zátym próze/ ábyś wářzá M. mnie miłował/ iáko to brátá a przyacielá řwego. *OrzList* f3v; *BibRadz Lev* 19/18, 4. *Reg* 10/15; áby go [plebeusa] Pátronat bronil/ miłował/ iako ociec řyná *BielKron* 99; In loco fratris amare, Nie mniey miłowáć yáko brátá rodzonego. *Mqcz* 167a, 168c, 239d, 281b, 323a, 337c, 389b; *Prot* D4v; *HistRzym* 51v; A wřzákoź kazał [Pan] ią [żonę] w pocźciwořci mieć/ á zwářzczá dobrą/ y ták miłowáć iáko wářne ciáło řwoie. *RejPos* 43, 145, 229v, 333v [2 r.], 334v, 335v; *RejPosWiecz*³ 99; Ktory [król] mnie y me řyny/ iák wářne miłował. *BielSat* G; *HistLan* D2v; *KuczbKat* 255; *WujJudConf* 59v; *RejPosWstaw* [21²]v; *CzechRozm* 245v; *KarnNap* D4, G; *ModrzBaz* 20, 33; *SkarŻyw* 333, 459, 482; *CzechEp* 368; *WerKaz* 286 [2 r.], 289; *BielSen* 13; *ActReg* 162; *WujNT Matth* 19/19, 22/39, *Mar* 12/31, 33, *Rom* 13/9 (13); *GosřCast* 67.

W przytoczeniach i omówieniach przykazań bożych (101): Wtore aby bliźniego řwego według wole milego boga/ iako řama fiebie miłowála. *OpecŻyw* 2; *SeklWyzn* b4; *SeklKat* H, Mv, N2; *MurzHist* A3; Abowięm pán [...] rořkázál wřákonie i nieprzyacióły miłowáć/ nietilko inřzė bliźne *MurzNT* 18v, *Matth* 22/39, *Luc* 6/27; *KromRozm II* k3, 14; *GliczKsiąź* G2v; *KrowObr* 62v; Przyacielá twego będzieřz iáko řam fiebie miłował [Diliget amicum tuum sicut te ipsum]. *Leop Lev* 19/18, *Lev* 19/34, *Eccli* 27/18, *Matth* 22/39, *Ioann* 13/34; Ale ia wam powiedam/ Miłuyćie nieprzyacióły wářze [Diligite inimicos vestros]/ błogóřławćie ty ktorzy was przeklináią *BibRadz Matth* 5/44; Rořkazanie nowe dawam wam/ ábyřćie iedni drugie miłowáli/ y iákom iá was wmiłował/ ábyřćie fię y wy řpołu miłowáli [scut dilexi vos, ut vos diligatis invicem]. *BibRadz Ioann* 13/34, *Lev* 19/18, *Eccli* 27/17

[18], 1.*Ioann* 4/11; *HistRzym* 51v; *RejPos* 145, [219]v, 229v, 243v, 317v (7); *RejPosWiecz*³ 99 [3 r.]; *KuczbKat* 255; *RejZwierc* 128; *RejPosWstaw* [21²]v [2 r.], [110³]v; *BudNT Matth* 5/44, *CzechRozm* 91v, 239 [2 r.], 245, 245v; *KarnNap* D4, G,*ModrzBaz* 33, 67v; *SkarŻyw* 22, 598 [2 r.]; *CzechEp* 8, 16, 17, 18, 59 (10); *WerKaz* 286 [2 r.], 289; *LatHar* 444; Mężowie/ miłuyćie żony wálze [*Viri, diligite uxores vestras*]/ iáko y Chrifus vmiłował kościoł/ y fáme go siebie wydał zań *WujNT Eph* 5/25, *Matth* 5/44, 45, 19/19, 22/39, (32); *SkarKaz* 312a [2 r.], b.

W charakterystycznych połączeniach: miłować aż do skonania, (nie)barzo (a. nabarziej) (52), dla pożytku, mało, mnogo, nad wysługę, nazbyt (3), niedobrze (3), nieobleśnie, nieomylnie, niewymownie, obficie, od dzieciństwa, od wieka, okrutnie (2), osobliwie, poczcziwie, prawdziwie (4), przednie, przyjaźnie, rządznie, silno, słabo, słusznie, społecznie, towarzysko, uczciwie, uprzejmie (9), wespoł, wielce (6), wiele, wielmi (3), (na)więcej (18), wiernie (6), zapalczywie, za żywota, zbyt, zupełnie, z bojaźni, z szczerzej chuci, z powinności, z uprzejmości; miłować bliźniego (bliźnie) (49), bracią (6), brata (braty) (9), corkę (4), człowieka (4), dobrego (dobre) (13), duszę (5), dziatki (7), dziecię (dzieci) (11), Koronę, kroła, lud (4), ludzie (9), matkę (9), monarchiją, narod (5), nieprzyjaciela (nieprzyjacioły) (32), ojca (11), ojczyznę (12), pana (pany) (11), patryją, płód, poddane (4), preceptory (2), przełożone, przyjaciela (przyjacioły) (9), rodzice (2), rzecz pospolitą (8), sługi (2), stan, syna (syny) (19); miłować wedle Boga.

Przysłowia: Iesli tego miłuielłh kto cyę nie miłuię/ ty zwał miłozć tráciłł á on zciebie bláznuie. *March*¹ A4v; *March*³ V5 [2 r.]. [Ogółem 4 r.].

Ten ktory cie nie miłuię/ on cie zwałłe przefláduie. *March*¹ A4v; *March*³ V6.

Ize iey bárdzo szánuię/ Bo ią iáko siebie miłuię. *BierEz* B4v.

Miłuię go [szczuka okunia]: prawie iako woł cieie *FalZioł* IV 42c.

*March*³ V6v; Kázde źwierzę miłuię łobie podobne [*Omne animal diligit simile sibi*] *Leop Eccli* 13/19.

Zwroty: »w Bogu miłować« (1): ieden człek ktory ią [paralizem zarażoną] bárzo w Bogu miłował/ táiemnie zá nię lię do Pána Bogá wftáwiał. *SkarŻyw* 582.

bibl. »jako duszę, więcej niż duszę miłować« [szyk zmienny] (3 : 1): bo iáko dułżę łwá táko go [*Dawida*] miłował [sicut enim animam suam ita diligebat eum]. *Leop* 1.Reg 20/17; *Mącz* 389c; *GórnDworz* Aa6, Aa8.

»gorąco miłować« (3): Proflę cie moy námiłuyłly łynu/ przez łerdeczną miłostz ktorą cie gorązo miłuię *OpecŻyw* 163v; *Mącz* 15b; *WujNT* 2.Cor 11/2.

»miłować jeden (a. jedni) drugiego (a. drugie)« [szyk zmienny] (17): *SeklKat* K2; Pan á łtworzyciel náłz yelłiłz przykazał y wftáwił tho myedzy towarzystwem rodzáyu łudzkiego/ áby yeden drugiego miłował yákoby fáme go łiebye *GliczKsiąż* G2v; *BibRadz* *Ioann* 13/32, 1.*Ioann* 4/11, 12; *RejPos* 145; *RejPosWstaw* [21²]v; *CzechEp* 18; Iesli miłuiemy iedni drugie [*Si diligamus invicem*] Bog w nas miełzka/ á miłozć iego dołkonała iest w nas. *WujNT* 1.*Ioann* 4/12, *Rom* 12/10, 1.*Thess* 4/9, 1.*Petr* 1/22, 1.*Ioann* 3/11, 23 (9).

»miłozcią [jaką] miłować« [szyk zmienny] (5): tys mie boga ij człowieka twymi pierłiami paniełskimi kármila/ ij miłozcią macierzynłką miłowała *OpecŻyw* 185v; iesli białęłowy ták iáko

mężczyźni Anyelką miłością miłować mogą. *GórnDworz* Mm7v; Ale ná to rodzicy nie baczą/ miłując fałszywą á świecką miłością dzieci swoie/ duze ich trąca/ y do piekła prowadzą. *SkarŻyw* 63; *WujNT Rom* 12/10, 2.*Cor* 11/12.

»miłować w prawdzie, w wierze« (2 : 1): Pozdrow te ktorzy nas miłują w wierze [*Saluta eos, qui nos amant in fide*]. *WujNT Tit* 3/15; STárzy/ Gáiowi namilżemu/ ktorego ia miłuję w prawdzie [*quem ego diligo in veritate*]. *WujNT 3.Ioann* 1, 2.*Ioann* 1.

»sam (a. samego) siebie miłować« [szyk zmienny] (9): będą ludzie ktorzy łami łyebye będą miłować *KromRozm I* B3v; *Mącz* 143d; *RejPos* 43; *KuczbKat* 255; Bo iż káždy miłue łamego siebie [*Cum enim quisque amet seipsum*]: á ktemu/ y łam łobie wiele przywłazcza/ y chce áby mu drudzy także więcey niżli przyłtoi przywłazczáli *ModrzBaz* 17v; *WerKaz* 286; Bárzo názbýt ten łam łiebie miłue kthory łie łam chwali *Phil* M3; *WujNT Eph* 5/28; *SkarKazSej* 667a.

»sercem, z (szczerego) serca (a. z dusze), serdecznie miłować« = *toto pectore aliquem amare* *Mącz*, *Cn*; *ex animo amare* *Cn* [szyk zmienny] (1; 7 : 4): *OpecŻyw* 48v; *Effuse aliquem diligere*, Z łercá kogo miłować. *Mącz* 139d, 389c, [460]b; *Qui simulat verbis, nec corde est fidus amicus*. To ielt/ Kto słowy przedżionemi przyiaźń pokázuie/ Niewierz mu nigdy/ bo cię łercem nie miłue. *ModrzBaz* 65v; *SkarŻyw* 238, 312; *KochMRot* B4v; *WujNT 1.Petr* 1/22; Co więtfza miłowałem iák łyná łerdecznie *GosłCast* 67; *SkarKazSej* 667a, 705a.

»miłować słowem« [wyłącznie w tłumaczeniu ewangelii] (5): *KrowObr* 62v; Synaczkowie moi nie miłujemy łłowem thylko albo ięzykiem [*non diligamus verbo neque lingua*]/ ále łkutkiem y prawdziwie. *Leop 1.Ioann* 3/18; *RejPosWstaw* [143⁴]; *ReszHoz* 117; *WujNT 1.Ioann* 3/18.

»nad wszystko stworzenie miłować« (1): matuchnę opułcil iako łirote/ ktorą nad włlytko łtworzenije miłowál *OpecŻyw* [34].

bibl. »miłować jako zdrowie« (2): I zbuntował łie Ionáthán z Dawidem ábowiem go miłował iáko zdrowie swoie [*quod diligeret eum secundum animam suam*]. *BibRadz 1.Reg* 18/3; *KochMRot* Bv.

»wyszej zdrowia, nad zdrowie miłować« (1 : 1): mnie chočia iedného Vćieiz łobą/ który cię wysłzey zdrowia łwego Miłuję/ mój Mieczniku *PudłFr* 45; iż cię nád zdrowie/ wyłoce miłuję. *PaxLiz* D4.

Szeregi: »miłować i bać się« (3): kiedy kto kogo z łercá w vcziwołci ma/ tédy y miłue/ y boi łie go. *KuczbKat* 305, 304, 305.

»miłować i chować« (1): daymy iá [*córkę naszą*] zá iákiego podłego/ á Bogá łię boiácego/ ktorzyby iá wedle Bogá miłował y chował *SkarŻyw* 103.

»chwalić i miłować« (2): Bo będzie łie zdáło iż cie wnet włzyłczy chwalić i miłować będą *RejZwierc* 25; *GórnRozm* D4.

»miłować i we czci mieć« (1): iż páná łwego [*dworzanin*] prawdziwie miłować/ y we czi iáko ziemłkiego bogá mieć będzie *GórnDworz* K5v.

»czcić i miłować« [szyk 6 : 1] (7): iż go [*Arystoteles*] Alexánder y cził/ y miłował/ bárzies niż włáfnego oyczá *GórnDworz* Kk5, M3 [2 r.]; *SkarŻyw* 16; [*Paweł apostoł*] wyžáłowác tego nie mógl/ iż nieumiejętną gorliwołciá vniesiony/ zápálczywie przełádował/ tych ktorzy był powinien czić y miłować *NiemObr* 17; *SarnStat* 1093; *SkarKazSej* 665b. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.*].

»miłować i poćciwość czynić« (1): A kto nikomu nie winien nie zołtawa/ thego theż nielza iedno wżycy miłować y wielką mu poćciwość czynić mułżą. *RejZwierc* 131.

»kochać się a (albo) miłować« (2): *Mącz* 192a; Iefli fie w przyaćielu/ w łynie y w corce kochafz/ á iego miłuielz: tákże miłuy iákoby znim wiecznie/ w rádości niebiełkiey/ vżywác miłości w Bogu y kochania mogli. *SkarŻyw* 63.

»miłować i pamiętać [na kogo]« (1): Iz téz dżiatki miłuielz/ y pámiętałz ná nie/ To łáfki máćierzyńłkiey ofobliwé známie. *GosłCast* 34.

»strzec i miłować« (1): Iużby bliźniego łwego [*taki człowiek*] mułiał we wżytkim/ thák łtrzedz y miłowác/ iáko część włáfnego ciála łwego *RejPos* 230v.

»miłować i szanować« (1): Wczym yełfće pan Bog chuc á ferce nieyákycie rodzicom przeciw płodu łwemu właf á przydał/ áby ták ono miłowáli y łłánowáli yáko kyedy fami liebye. *GliczKsiąż* D2v.

»miłować i (wielce) ważyć« [*szyk 2 : 1*] (3): iefłizeby ktory [*człowiek*] takowy był/ tego mamy iákoby za iakiego źiemłkiego Boga miłowác/ y wielce ważyć. *KwiatKsiąż* E, F4; Bo wżytcy miłuią y wielce wążą ony/ ktore widzą/ że też y oni drugie wielce wążą *ModrzBaz* 68v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.*].

»miłować albo za trzewik zastępować« (1): *Curruca*, per translationem, Ten który żonę miłuye/ álbo yei zá trzewik záłtępuye bywa mówiono. *Mącz* 75a.

Iron (1): A tho do nich [*Wołochów*] nawięłża iz pány miłuią/ Buławą wybieráią/ łzábłą koronuią. *RejZwierc* 242v.

W przen (2) : Zołć fie gniewa, łlodzona łmieie, łpołem miłuią nyrki. *GlabGad* F.

miłować kogo (1): Serce moje miłuiie [*diligít*] Kxiążętá Iłráelłkie *Leop Iudic* 5/9.

a. *O stosunku Boga do ludzi: troszczyć się, dbać, opiekować się, być życzliwym; amare Vulg, Modrz; diligere Vulg, PolAnt [w tym: kogo (169)] (170) : BierEz Lv; BOg włłechmogáci/ ien od pocżátku łwiata miłowál rodżay człowieczy/ niechczątż zagubitz plemienia/ ktore ná łwé łwięte oblicze ráczyl łtworitz *OpecŻyw* 7, 22, 68, 91 [2 r.], 95, 96v [2 r.]; *March*³ V5; *WróbŻołt* 46/5, 145/8; *SeklWyzn* 3v, e3v; *SeklKat* G4, H4v, L4v, N2, N4v, Pv; Bądże nał panie od wieka Pochwalion/ jż tak człowieka Nędznego miłowacz rácijs Snacz nicz doniego niebaćijs A prawje nał nędżnych kmieczy Strzeżes yako włafłnjch dzieczy *RejKup* p4v; *RejKupSekl* a4; *LubPs* C4 marg; *KrowObr* 53v, 163v [2 r.], 238v; *Leop Ps* 86/2, *Os* 9/15, *Ioann* 13/23, *Act* 2/26, 1.*Ioann* 3/1, *ZZ* 3v; *BibRadz Deut* 23/5, *Prov* 3/12, *Ioann* 10/17, 13/23; *BielKron* 450; *Prot* Cv; *RejAp* 44, 45 [3 r.], Ee3v; iz kto [...] napilniey łkłoni k niemu [*Bogu*] wierne ferce łwoie/ tego on też nawięcey miłuiie/ temu theż nawięcey odpufłzcża/ nád tymże nawięłża pociechá/ łtraż/ opieká/ y łtáranie iego. *RejPos* [308]v, 50v, 132, 133, 134, 256 (11); *BiałKat* 106, 280 [2 r.]; *RejZwierc* 74, 97; *HistHel* Av; *BiałKaz* C2v, Dv [2 r.], D2, Nv; *BudNT Ioann* 20/2, 2.*Cor* 9/8, *Hebr* 12/6; *CzechRozm* 83v, 214v, 215, 222, 243v, 259; *KarnNap* F3v [2 r.]; *ModrzBaz* 33, 68; Bogu ten vfa/ niechże go ratuie/ Niech go wyzwoli/ kiedy go miłuiie. *KochPs* 30, 43, 69, 139, 212, 215; *SkarŻyw* 14, 196, [407], 455; *CzechEp* 187 [2 r.], 188 [3 r.], 222, 407; *KochMRot* A2, A3; *ReszList* 154; *KochPieś* 12; *ArtKanc* E3v, E7, Kv, M4, Q19v, R17; *KmitaPsal* Av; *KochWr* 24; *ZawJeft* 32; *GrabowSet* C2, D2 [2 r.], D3v, M2; *LatHar* 735; *KołakCath* C3v [2 r.]; Lecz ieden z vcżniow iego łiedźiał przy łonie Iefułowym/ ktorego miłowál Iefus [*quem diligebat Iesus*].*

WujNT Ioann 13/23, Luc 7/5, Ioann 11/3, 5, 36, 14/21 [2 r.] (24); WysKaz 4, 28 [2 r.]; SiebRozmyśl A2v, A3, H4v; SkarKaz 45a, 117b, 154b, 159a [2 r.], 161a (11); CiekPotr 36.

miłować nad kogo (1): Iam ciebie náde wżyítkie narody miłował/ á łłufznałz to, byś mi [ludu moj] to dobro złym odpłátował? *ArtKanc E14.*

W połączeniu szeregowym (1): gdy ie [goście i przychodnie] łam Bog przyimuie/ miłuie/ żywnością y odzieniem opátruie/ y łwym ie miłować każe. *CzechEp 59.*

W przeciwstawieniach: »miłować ... być obrzydłym Panu, karać, nie rad widzieć« (3): Przecż pan wierne miłuye á złych nye rad widzi/ á owłzem ie gubi. *LubPs ffv marg; RejWiz 51; Drogá złońniká iefth obrzydła Pánu/ ále on miłuie [Domini abominatio ... diliget] náłładowcę łpráwiedliwości. BibRadz Prov 15/9.*

W charakterystycznych połączeniach: miłować aż do skonania, barzo (7), k woli Synowi, nad wysługę, obficie, od początku świata, od wieka, osobliwie, silno, wiernie, zawisnie, z uprzejmości; miłować człowieka (4), dziatki (2), lud (2), ludzie (5), narad, nieprzyjacioły, pokorne, rodzaj człowieczy (a. ludzki) (2), sprawiedliwego (sprawiedliwe) (4), wiernego (wierne) (4), zbor.

Zwrot: »miłować miłością« (1): A tą miłością począł nas [Bóg] miłować/ y tąż łam w łobie nas záchowywa/ y zá łwoie włafne być wyznawa. *RejPosWiecz² 92v.*

Szeregi: »być łaskaw [na kogo], (i) miłować« (2): modłąc łie BOgu [...] ták zówždy mowić: vczyń to profzę cię: bądź ná mię łáfkw/ miłuy mię *CzechRozm 199v; łą [małżonkowie] ludzie łwięci/ czyści/ Bogu mili/ y Pan Bog ná nie łáfkw/ y one miłuie WerKaz 283.*

»miłować a na pieczy mieć« (1): iż on [Pan Jezus] iedno ty miłuie á iedno ty ná pieczy ma/ ktorzy też máią ná pieczy łwięte Bołtwo iego. *RejPos [308]v.*

»patrzyć [na kogo] to jest miłować« (1): aczkolwie wyłoko miefzka, patrzy na pokorne, to iefł miłuie ie. *WróbŻółt [mm4].*

*»ważyć i miłować« (1): [Pan] iáłnie pokázuie iáko nas waży y miłuie *RejPosRozpr c.**

2. Czcić, wielbić Boga i Jego świętymi; być posłusznym Bogu, postępować według nauki bożej; diligere *Vulg, PolAnt; amare Vulg [w tym: Boga (422), Maryją (2), łwiętych (2); kogo (430), co (28)] (462) : OpecŻyw 6v, 18v, 19, 19v, 22v (20); OpecŻywList C2v; A S. Byernath tak movy O łcząłna marya ktho czyebye myłuye boga czczy *PatKaz I 1v, 14v; PatKaz III 127; WróbŻółt 118/132, 121/6; RejPs 143v; Iefly będzym miłować páná Boga y miłofierdzie nad bliznym okazować/ tedy też pan Bog nas miłuie SeklKat L4v, L4, Pv [2 r.], Q2v; RejKup b2, g6, g7, r6v, cc2v; Vczyń to panie abyłmy miłowáli co ty przykazuiefz *MurzHist Qv, B2v, O3v; KromRozm II k3; KromRozm III N3; GliczKsiąż E6, P6; LubPs Cv, Q2, V6, Xv, Z, Z5v marg, ffv; KrowObr 10v, 51, 65 [2 r.], 88, 122 (10); żebyś miłował Páná Bogá [ut diligas Dominum Deum] twe^{80/} á chodził drogámi iego/ y łtrzegł rofkazánia obrzędów łwięthych/ y Sądowych łpraw iego. *Leop Deut 30/6; I rozmyłłáem łobie w rofkazánium twoim: ktorymem miłował [quae dilexi]. Leop Ps 118/47, Deut 11/22, Iudic 5/31, Tob 13/18, Ps 17/2, 118/48 (14); á zmiłuy łię nádemną według zwyczáiu thwego przeciw tym ktorzy miłuią imię tve [diligentes nomen tuum], BibRadz Ps 118/132, Ios 23/11, Ps 5/12, 114/1, Prov 8/21, Eccli 1/17 [19] (14); Goski A9; BielKron 44, 139, 435; GrzegRóżn G4 [2 r.]; OrzQuin M; Prot Cv, D4; RejAp E6, 8v, 46v; HistRzym 90, 110; RejPos 3v, 16v, 32v, 68v, 116 (32); RejPosWiecz² 92v, 93; Miłować****

Páná Bogá/ nie inźzego nie ieft/ iedno iemu lámemu fłużyć/ iego lámego Bogiem y zbáwicielem náľzym wyznawáć/ y iego lámego chwalić/ tho czynić co ieft wola fwiętha iego *RejPosWiecz*³ 99; Miłowáć páná Bogá/ ieft w niego lámego wierząc/ iego chwalić. *RejPosWiecz*³ 99, 99; *BialKat* 133v [3 r.]; *GrzegŚm* 35; *KuczKat* 265 [2 r.], 280 [2 r.], 425; *RejZwierc* 196; Bernát S. nápifał: że miára miłowánia páná Bogá/ ieft miłowáć go bez miáry. *WujJud* 106v, A2v, 98v, 99; *WujJudConf* 246v; *BudBib Tob* 14/8 [7], *Eccli* 34/18; *BudBibKaw* 2v; *BudNT Ioann* 21/15 [2 r.], 16 [2 r.], 17 [3 r.], *Apoc* 3/9; *CzechRozm* 49, 88v, 145v, 213v, 222, 231; *KarnNap* D4; *SkarJedn* 63, 246; *KochPs* 36, 43, 175, 181; TEn ktory S. męczenniki miľuie/ á iáko fię kiedy wfpominánim ich vgásić może? *SkarŻyw* 206, A3 [2 r.], 67, 113, 179, 209 (20); *MWilkHist* B4; *CzechEp* 17, 407, 427; *NiemObr* 88, 92, 113; *KochMRot* B3v; *WerGość* 208; *PudľFr* 46; *ArtKanc* A13, B12, D13v, E10, M10; *Calep* 216b, 324b; *GrabowSet* Q4v; day mi to/ żebym [...] z Mágdaleną doľkonále ćiebie miłował *LatHar* 243, 64, 278 [2 r.], 279, 458, 559 (10); *KoľakSzczęśł* B3, B4, C3v; *WujNT Ioann* 8/42, 14/15, 21 [2 r.], 23, 24 (32); *SiebRozmyśł* A2v, Bv, L; *PowodPr* 44, 85; *SkarKaz* 6b, 209b [3 r.], 244a, b, 316a (12); *SkarKazSej* 671a; *SzarzRyt* B2v.

miłować kogo za kogo = [jako kogo] (1): ktory [człowiek] [...] w nie [święte] nie wierzy: to ieft nie wierzy że fą świętymi: áni nádzieie w nich nie ma iáko w pomocnikách: áni ich zá takie nie miľuie. *WujNT* 559.

W połączeniach szeregowych (14): *PatKaz III* 122v; TOchmy fnađz tobie napowinnyeyľfy náľz miľy panie abychmy ćię chwalili iako oyca: miłowali iako ftworzyciela: a bali fie iako pana prawego. *RejPs* 195v; y the [prawdziwą naukę pańską] z mocną wiarą y s czytym funnieniem miľuie/ wyznawam/ bronie/ á iey we wľzytkim záwždy poľfuźen być chcę *LubPs* aa4v; *KrowObr* 61v; dziekuię tobie/ iżeś Syná fwego Paná Kryšťufá mnie obiáwił/ ktoremum wierzył/ ktoregom wyznawał/ ktoregom miłował/ ktoregom wielbił *BielKron* 224v; *RejAp* 8; *RejPos* 144v, 223; *BudBib Deut* 30/16; *CzechRozm* 197, 215; *KarnNap* F4v; Iuľz miał [święty Piotr z Abrucu] towarzýřzow dwánaście/ ktorzy mu onego żywotá pomagáli/ y zgodnie znim/ wielce go miľuiąc y ważąc/ á żywotá iego naśľaduiać/ mieľzkáli. *SkarŻyw* 471; O IEzu [...] ráćźże w ferce moie wlać ľáľkę twoie [....] ábym ćię mogł doľkonále miłować/ ćiebie chwalić/ w tobie fię wiekuiście kocháć/ tobie fłużyć/ z ćiebie y od ćiebie chwałę odnośić. *LatHar* 26.

W przeciwstawieniach: »miłować ... mieć w nienawiści (2), nienawidzieć (2), brzydzić się, odstąpić, uwlaćzać« (7): *WróbŻoľt* 118/113; zaś ktorzy niemiľuią [Boga] ale go odstąpili fą téřz od niego odrzuceni *MurzHist* O3v; *KrowObr* 62v; Miáľto thego co by mię miłowáli/ wlaćzáli mi [Pro co ut me diligenter, detrahebant mihi] *Leop Ps* 108/4; *BibRadz* 1.Ioann 4/20; Iako zakon twóy miľuie/ ták fye brzydę źłemi *KochPs* 184; Ieľliby kto rzekł/ iż miľuie Bogá: á brátáby fwego nienawidział [quoniam diligo Deum et fratrem suum oderit]: kľamcą ieft. *WujNT* 1.Ioann 4/20.

W przytoczeniach i omówieniach przykazania bożego: „Będiesz miłował Pana Boga twego ze wszystkiego serca twego, ze wszystkiej duszy twojej” *Deut* 6/5, *Matth* 22/37, *Mar* 12/30, *Luc* 10/27 (56): Przikázanię moijześłowego zákonu rád chowál/ wľytką myľlą ferce iľ duľfá boga wľfechmotznego miłowál/ ku fwemu bliźnie⁵⁰ [.] záwždy miľofierdzie miał. *OpecŻyw* 5, 1v, 2, [192]v; Miľui pana Boga zewřziľtkiego ferca fwego/ a fwego bliźnego iako ľam fiebie ľamego. *SekľKat* B3v,

D3v, D8v, E3, X; *MurzHist* Q; *MurzNT Matth* 22/37; *KromRozm II* 12, 14v; *KrowObr* 63v, 116, 138; Będzieź miłował Páná Bogá twego/ z zupełnego łercá thwoiego/ y że wśfyłtkiey dułfe twoiey/ y że wśfyłtkich sił thwoich [*Diligens Dominum Deum tuum toto corde tuo et ex tota anima tua et ex tota fortitudine tua*]. *Leop Deut* 6/5, *Deut* 30/6, *Eccle* 13/18, *Matth* 22/37, *Luc* 10/27; *BibRadz Deut* 13/6, *Luc* 10/27; *BielKron* 44, 45v; *SarnUzn Dv*; *RejAp* 19; *HistRzym* 51v, 54; *RejPos* 144v, 208, 209v, 222v, 229 [2 r.] (10); *RejPosWiecz*³ 99; *BiałKat* 1, 51; *GrzegŚm* 31; *RejZwierc* 128v; *BudBib Deut* 30/6; *KarnNap* D3v; *ArtKanc* M3; *LatHar* +++; *WujNT Matth* 22/37, *Mar* 12/30, 33, *Luc* 10/27 [2 r.]; *SiebRozmysł* B3v, Kv; *SkarKaz* Oooo2b.

W charakterystycznych połączeniach: miłować barzo (3), bez miary, doskonale (4), dziwnie, łacnie, pilno, prawie, przystojnie, szczerze (3), uprzejmie (2), we wszystkim, wielce (3), wiele, wiernie (7), z bojaźnią, z umysłu stałego; miłować Boga (44), (Pana) Chrystusa (6), dawcę żywota, imię (święte) (8), Jehowę (2), (Pana) Jezu(sa) (Krysta) (3), miłośnika, naukę świętą, oblubieńca, (jako) Ojca (nałaskawszego, niebieskiego) (6), Pana (27), Pana Boga (68), prawdę bożą, (jako) stwórcy (3), Syna, św. męczenniki.

Zwroty: »(tak) gorąco miłować« (4): obliczé twoie święte raczy ku mnie łklonitz/ bych cie mógł ogłęgatz [!]/ ij łlodko tzałowatz/ ij gorątzto cie miłowatz/ nad cię nitz więcey żądatz. *OpecŻyw* 20, 165; *KromRozm II* kv; *SkarKaz* 548a.

»[jaką] miłością miłować« (2): Synowłką miłością/ iako oicza niebieskiego/ miłowali *SekłWyzn ktv*; ábyłmy mogli godnie w łłużbie máiełtatu twego fię obierać/ á ciebie wiekułftą miłością przyłftojnie miłować. *LatHar* 616.

»na wszem prawie miłować« (1): A ták yedno do czáfu włty wyznawali/ Izeby go yuż ná włłfem práwye miłowali *LubPs* R6v.

»miłować przykazanie, uchwały [szyk zmienny] (3 : 1): Y podniosłem ręcę moje ku przykázaniu ktorem miłował/ á ia fie będę obierał w łprawiedliwołci twoiey. *WróbŻółt* 118/48; *LubPs* ccv [2 r.]; W trołkách nawięłtzych ząwżdym twé vchwały miłował *KochPs* 185.

»ze wszystkiego serca twego i ze wszy(s)tkiej dusze i ze wszy(s)tkich sił, (i) ze wszy(s)tkiego umysłu (a. myłsi, a. rozumu); ze wszy(s)tkiego (a. zupełnego) serca, (i) ze wszy(s)tkiej dusze i ze (wszy(s)tkiej) myłsi (a. rozumu, a. siły, a. umysłu); ze wszy(s)tkiego (a. zupełnego) serea i ze wszy(s)tkiej dusze (a. ze wszytkiej myłsi, a. ze wszystkich sił, a. ze wszytkiego umysłu); ze (wszytkiej) dusze i siły; z dusze, ze wszej możności, ze wszystkich sił, z(e) wszytkiego (a. całego, a. prawego) serca, ze wszystkiego żywota; wszytką (myłsł) sercem i duszą« = *corde, animo, viribus aliquid (aliquem) amore persequi, toto pectore amare, ex animo amare Cn* (14; 13; 10; 2; 2 : 3 : 2 : 11 : 1; 2); z tym złączona iestem w niebie/ ktoregom zcáłego łercá miłowała ná ziemi. *SkarŻyw* 70, 120; *KochPs* 23; *GrabowSer* 1. Cf *W przytoczeniach i omówieniach przykazania*.

»(z) s(i)ercem (a. sercy) całym, doskonałem, gorącym, prawym, uprzejmami, wiernym; siłami, wnątrznosciami; serdecznie miłować« (2 : 1 : 1 : 1 : 1; 1 : 1; 1): *PatKaz I* 2; iż każdy niech go chwali A práwym łercem miłuię *RejRozpr* A4v; aby włyżcy chcemy pana Boga łerdecznie miłować *MurzHist* K3v, S2; S łpráwyedliwołci twey fie wśfyłcy rozrąduyą/ Ci ktorzy z wyernym łercem thu cyebye miłuyą. *LubPs* ee6v, hh3; *SkarŻyw* 56; Iuż nam czás godziná grzechow fię káiáci [...] że

[!] wźemi śilámi Bogá miłowáci. *SkarŻywBog* 358; *ArtKanc* J10v; O Iákoż to iest wielebny Biskup ktory wźytkimi wnętrnościami łwemi miłował Chryśtułá Krolá *LatHar* 452.

»słowo [czyje] prawdę [czyjł] miłować« (4 : 1): *SeklWyzn* 3v; *SeklKat* A3; iż kiedy ludzie niechcą prawdy Bożey miłować y przyimować/ tedy mułżá máťáctwu wierzyć *KrowObr* 193; *BudBibKaw* A2v; Day nam [*Panie*] łtałość przy twym Słowie/ náwroc tve nieprzyaciále/ by tve Słowo miłowáli *ArtKanc* L4.

»nade wszytko (stworzenie) miłować« (11): O mój mily panie/ ty włsytko wiełł ij znałł/ iłż ci iuż ciebie nade włsytko łtworzenijé miłuię ij chcę miłowatz. *OpecŻyw* 46, 3; *PatKaz III* 152v; *RejPos* 116, 144v; *WujJud* 58v, 106v; łciebie náde włsytko miłował. *ArtKanc* J3, M19; *LatHar* 89; *WujNT* Aaaaa.

»wysoko miłować« (2): bo uyloko [*Maryja*] boga mylouala a łwego blyźnyego dla boga yako fama łyebye *PatKaz III* 148, 92v.

»zakon miłować« [szyk zmienny] (7): Wielki pokoy iest tym ktorzy miłuią zakon [*diligentibus legem*] twoy *WróbŻolt* 118/165, 118/113; *LubPs* bb4v, co; *CzechRozm* 77; *KochPs* 184, 185.

Szeregi: »miłować a (i) bać się« [szyk 6 : 4] (10): *BierRaj* 16v; iłż ktorzy náń patrzą mogá go miłowatz/ ij báťz łie *OpecŻywList* C; *Rozmnaza* też pan Bog dobre dziatky ktore miłuią páná Boga/ boiá łie go á rodzicow łwoych y przełozonych łzanuią. *SeklKat* H4v, N4v; *Leop Deut* 6 arg; *RejAp* Cv; *GórnDworz* Gg4v; *RejPos* 3v; *CzechEp* 235; *LatHar* 343.

»miłować Boga a przykazania Jego posłusznym być« (1): Niechayże tedy żołnierze miłuią Bogá/ á przykazania iego posłufzni będą [*Sint ... milites Dei amantes eiusque praeceptorum observantes*] *ModrzBaz* 113v.

»chwalić i miłować« [szyk 4 : 2] (6): *RejRozpr* A4v; *SeklKat* Lv; A nigdy niebędziemy mogli ták iáko przyłtoi Páná Bogá miłowác y chwalić *KuczbKat* 395; *CzechRozm* 3; *PowodPr* 43; *SkarKaz* 279b. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*].

»czcić, (i) miłować« [szyk 2 : 2] (4): *PatKaz III* 92v; *GórnDworz* Hh6v; Bog moy żywot/ tego ia będę czcił/ miłował *GrabowSet* B4; *SkarKazSej* 671a. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*].

»miłować [Boga] a czynić przykazanie« (1): iam iest Pan Bog mocny/ miłostíwy/ czyniác miłofierdzye w tych ktorzy mię miłuią/ á czyniá przykazania moię. *BielKron* 32.

»miłować a dufać« (1): Pan powieda/ iż do ciebie łam przydż chce/ á mieszkánie Tobie v ciebie wczynić/ iellł go miłować á iemu wiernie dufać będyelł. *RejPos* 144.

»miłować, (a) miłować« (2): *WujJud* 76v; Miłuię Oycze ia łciebie/ miłuię *GrabowSet* P4v.

»miłować a naśladować wolej, wedle wolej żyć« (2 : 1): *RejKup* ov; chcelłzi to okázác że go miłuielł/ á náwłzem náłłáduielł wolej iego *RejPos* [219]v; iuż nam nic nie łchodzi ná łáłce y dobroci iego przeciw nam: byłłmy my iedno onego [*Boga*] też miłowáli/ á we włsytkim wedle wolej iego żyli. *CzechRozm* 221v.

»miłować i miłóść okazować« (1): Bo zá wyznánie y doświadczenie miłóści/ wtym mu [*św. Piotrowi*] łię miłować y miłóść ku łobie okázować rołkázuię/ aby páłł y łpráwował owce iego. *SkarJedn* 77.

»miłować a słuchać (a. słowo chować, a. być pilen słow)« [szyk 8 : 1] (9): Yelłli mię kto miłuię/ á łlowo moie będyelł chował/ y ociec moy miłuię go *SeklKat* G4; będyelłłzi łłuchał/ á miłował Páná

Bogá twego *OrzRozm* E4; Ieśli kto będye miłował mnye/ á fłow moich pilen będye/ Ociec moy też go vmiłuię. *RejPos* 143v, 3v, 144v [2 r.], 145, 220; *CzechRozm* 252. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*].

»miłować i (a) strzec przykazania« [szyk 6 : 1] (7): *SeklKat* E3v; *KrowObr* 110v; *Leop Ex* 20/6, 2.*Esdr* 1/5; záchowuywáięc vmowę y miłofierdzie tym ktorzy cię miłuią y łtrzegą przykazánia twego [*diligentibus eum, custodientibus mandata eius*]. *BibRadz* 2.*Esdr* 1/5; Strzegłá dufzá moiá świádectw twoich/ y miłowálá ie [*custodivit anima mea ... et diligo*] bárzo. *BudBib Ps* 118/167; *CzechEp* 407. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»wysławiać i miłować« (1): ábym zá wśyftkie dobrodzieyftwá iego [*Boga*] mógł go záwždy wysławiać y miłować. *LatHar* 561.

»miłować a (i) (za)cho(wy)wać (się wedle) przykazania (a. rozkazania)« (7): *SeklWyzn* a4v; A czyniác miłofierdzie nad thyfiácmi tych co mie miłuią/ y záchowáią fie wedle rofkazánia mego. *BibRadz Deut* 5/10, 1.*Ioann* 5/2; *WujJud* 48; Potym znamy że miłuiemy dzieći Boże/ gdy Bogá miłuiemy/ á przykazánia iego záchowuywamy [*Cum Deum diligimus et mandata eius seruamus*] *BudNT* 1.*Ioann* 5/2; *SkarŻyw* 503; *WujNT* 363 *marginis*.

W przén (1) : Prze cię świat mnie zdrádlivy/ [...] niecháy też niemiluię ferce/ iedno ciebie *OpecŻyw* 19.

a. *O bogach pogańskich albo o bóstwach starożytnych* (3) : *BielŻyw* 131; bálwáni ich ktore oni miłuią/ łą im nie pożyteczni *CzechRozm* 7.

Szereg: »miłować a w poczciwości mieć« (1): łtego fłowá wśyftki rzeczi żywą/ łą/ y trwáią/ my to fłowo záwždy miłuiemy/ á to w poćciwołci mamy [*amamus et ... veneramus*; mylvymy y czczyimy *HistAl* 1510/383]. *HistAl* K.

3. *Odczuwać pociąg fizyczny do osoby płci odmiennej; zajmować się miłostkami; amare, deperire amore* *Mącz*, *Cn*; *diligere, amore flagrare a. aliquem prosequi, ardere studio et amore alicuius, habere amorem in aliquem* *Cn* (173) : Boć niewiáftá nie miłuię/ Choćiác fie ták vkázuie: W káźdey ci dofyć chytrości/ Nie naydziełz łtały miłości. *BierEz* C4; *FalZioł* V 51v [2 r.]; *RejJóz* E3; tá [*wdowa*] fie go [*syna*] záprzáłá/ Aby przedlię zá mąż łzłá/ bo iuż miłowálá. *RejZwierz* 26; *BielKron* 71v; *Mącz* 221b, 303d; siłá tákich ięft proftakow/ ktorzy łkoro to łtyfzą/ iż kiedy iáka biálogłowá miłowálá/ hneth o niey zle rozumieją. *GórnDworz* Aa4v; pánie Derfniaku mąż w. m. tę łławę/ iákobyś ná wielu mieifcach záraz miłować miał *GórnDworz* Cc2, B4, C4, C4v [2 r.], O4, V2 (35); *RejZwierc* 62; *KochFr* 6, 9, 18, 73; *BielSjem* 5; [*pani płacząc skarży się*] Ze moie ferce prózno fye frafuię/ A ón [*mąż*] podobno gdzie indzięy miłuię *KochPieś* 19; *KochSob* 61; *PudłFr* 39, 76; *GosłCast* 34, 42; *PudłDydo* B.

miłować kogo (84): Mnodzy iey [*Tais chytrej kurwie*] wiele dawáli/ Iż ią bárzo miłowáli *BierEz* R; *PatKaz* III 99v, 131v; *FalZioł* IV 9a; *LibLeg* 7/34v; prófíla abi philippa krawczika czarowala zebi yą milowall *LibMal* 1544/85v, 1544/86 [2 r.], 1547/132v; *RejJóz* C7v, D8; *GliczKsiąż* P3; *KochZuz* A3; *RejZwierz* 44; *BibRadz* I 146b *marginis*, 3.*Esdr* 4/24; Miłował też Iupiter Tetydem/ ále fie iey bał dotykáć *BielKron* 21v, 15, 16v, 21 [2 r.], 52, 123, 131v; *Mącz* 55b, 105c, 224b, 357a; *GórnDworz* C4, M8v, N, N6v, T (30); *HistRzym* 13v [2 r.], 76v, 84v; *BudBib Gen* 29/18, 20, 1.*Reg* 18/20,

28; *KochFr* 87, 95, 108; *KochWz* 137 [2 r.]; *PudłFr* 28, 75; áby mąż nie był ták *mulierofus*, żeby miłując żonę fwą, miał fie do łczętu łam gołócić. *SarnStat* 1270; *GosłCast* 49, 64; Włzytko to zgráíá Neptuná onego/ W morzu y w rzekách ták rozrodzonego/ Co dziecí łpłodzil/ Nymfy miłuięcy/ Tyśíac tyśíęcy. *KlonFlis* B4v; *PudłDydo* B4v. Cf *miłować kogo nad kogo*, »fálzzywá miłóścíá miłowác«, »nad zdrowie miłowác«.

miłować kogo nad kogo (2): Miał Roboám żon óśmnałcie/ á náložnic łześcdzyefíat/ miedzy ktoremi byłá iedná corá Abfálonowá/ ktorá nád ine wíęcey miłował *BielKron* 83; *PudłFr* 32.

czym miłować (3): Ia ieden nierozumiem co to íeft/ oczýmá/ wízymá/ myślá miłowác *GórnDworz* L13v. Cf »miłóścíá miłowác«.

W połączeniach szeregowych (3): Táńcuy łkakay miłuy piy iedz/ A o inych rzeczách nie wiedz *BielKom* F8v; *OrzRozm* R; Pijćie/ grayćie/ miłuyćie: Ian fráfzki niech pífze. *KochFr* 58.

W porównaniu (1): pozwolić fie to Dworzáninowi może/ áby poki młod/ miłował ták íáko drudzy *GórnDworz* L18v.

W charakterystycznych połączeniach: miłowác (nie) (nader, tak) barzo (13), *co dalej to barziej, do końca, do śmierci, nad obyczaj, niewymownie, osobnie, prawdziwe, prawie, rozumnie, tajemnie, uprzejmie, usilnie, wiernie, wíęcej; miłowác bez przygany, z pociechą; miłowác białogłowę* (a. *białogłowy*) (3), *mężatki, nimfy, pannę* (3), *wdowę, żonę* (2).

Przysłowia: Ciężko kto niemiłuię/ ciężko kto miłuię *KochFr* 18; *SzarzRyt* A2v.

Bo wízelki ktory miłuię/ Zadney łzkody fwey nie czúie. *BierEz* Q3.

Zwroty: »z dusze, z serca miłowác« [*szyk zmienny*] (4 : 3): Eam misere amat, Miłuye yą z dułze/ łzalenie. *Mącz* 224b; iz thá ktorey łłuzę s łerczá mie miłuię *GórnDworz* Bb4v, Cc2 [2 r.], Cc8v, Dd3; *KochFr* 9.

»z duszą miłowác« (1): Deperire aliquem amore, S dułzą kogo miłowác. *Mącz* 105c.

»gorąco miłowác« (1): gdzie by [...] Dworzánin łzedziwy [...] ták gorączo/ íáko owá młodź/ ktorá wíęcz widamy/ miłowác y to co oni czynią/ czynić chciał *GórnDworz* Kk7.

»miłowác [z kim] na jednym miescu« = *kochać się w jednej kobiecie* (1): ktory towarzyszá co z nim na iednym miescu miłuię chcąc káźić/ przed białymiłowámí o nim ták mowi. *GórnDworz* Cc8.

»(fálzzywá) miłóścíá miłowác« (2): iz dáry/ ktore kto miłey fwey dáie/ nie thák lubá miłóść czynią/ bo práwi człowiek może thák rozumieć/ że go dla nich łámych fálzzywá miłóścíá miłuią *GórnDworz* Cc2, Cc2.

»z okna miłowác« = *muzyką i śpiewem pod oknem ukochanej wyjawiać swe uczucie* (1): V nas z okná nie miłuią: V nas komedij tákich íákie máią być/ ani Trágediy nie máłz [...] V nas Sláchtá ná łkrzypicach/ ná pífzczálkách nie grawa *GórnDworz* B2v.

»nad zdrowie miłowác« (1): widzác iz tego/ kogo nád zdrowie łwe miłowálá/ pocźćiwie mieć nie moglá/ wmyłliá dáć wízythkim o zięmię, *GórnDworz* Aa5v.

a. *Uprawiać miłóść pozamałżeńską; uprawiać nierząd, być rozpustnym; amare* *Mącz*, *Cn*; *amore surripere* [!], *sub Veneris regno militare* *Mącz*; *dare corpus in vulgus, dare se et communem facere, concubitus indulgere, libidinari, meretricari, miscere corpus cum aliquo a. aliqua, moechari, prostituere pudicitiam, publicare vulgo corpus, vulgare corpus* *Cn* (19) : Vti amore surrepto, Kradzioną miłóść

wieść/ táyemnie gámrátować/ miłowác. *Mącz* 510a, 7d, 350a; Nie trzebá ini fię wiele dowiádować/ Kędy ty chodźiż/ doktorze/ miłowác: Bo która ztobą wieczór pobłáznuie/ Kázda názáiutrz piżmem zálátuie. *KochFr* 62, 60.

miłować kogo (12): Sąsiádá iey [żonie żółwia] iedná powie: Infzegoć twoy mąż miłuiie/ Małpieżá z ktorym obcuie. *BierEz* Qv, Hv; drugi [wiertel grochu] dal myłółńycze fwoyey barbarze, kthorą tham mylowal y dzyeczko yey prziprawyel *LibMal* 1547/132v; kthora zmlódu fyna fwego Ninuła dáła byłá do Fraucymeru/ á nád to lámá go tež myála byłá wolá miłowác *GliczKsiąż* E3v; *RejFig* Dd7v; *BielKron* 26v; Pallace [...] Domowa kurwá która zónátego miłuye. *Mącz* [273]c; *HistRzym* 7, 30v, 31, 61v. Cf *Szereg*.

Przysłowie: Kurwá miłuiie/ v kogo co czuie. *BierEz* R.

Szereg: »wszetczność stroić i miłowác« (1): Oto ia zbiorę wślyftkie gámrathy twoie z kthoremis wśfetczność ftróilá/ y wślyftkie ktores miłowála [quos dilexisti] *Leop Ez* 16/37.

W przen [kogo] (1) : Kotá fię boifz/ á kotkę miłuiiefz. *KochFr* 46.

4. Cenić, chcieć uprawiać jakąś wartość; chcieć posiadać jakąś wartość, mieć w czymś upodobanie, być do czegoś przywiązany, kochać się w czymś, pragnąć czegoś; *amare, diligere, studere Mącz*; *teneri amore alicuius rei Cn [co]* (348) : Kto miłuiie księgi/ nie miewa telkności. *BierEz* P4; Zadnych fkarbow nie żáłowác/ Swe zdrowie więcey miłowác. *BierEz* S3v, I3v, Kv, M2, R; bo [panna Maryja] vboftwo wielmi milowala/ znaiątz w tym wolá fwego fynáčzka *OpecŻyw* 25, 29v, 59v; ktory yeft czlouyek ktory chce zyuod myecz y myłuye dny uydzyecz dobre [diliget dies videre bonos *Vulg Ps* 33/13; prágne dni dobrych widzieć *WujBib*] *PatKaz III* 140v, 132v, 144v, 152v [2 r.]; *TarDuch* A8; Ciepło też [mucha] rada miłuiie. *FalZioł* IV 29a, IV 7a, 57d, V 53; Miłuy naukę á nieumietności fie wiaruy. *BielŻyw* 17, 15, 19, 31, 39, 43, 46 (10); *GlabGad* D6, O6; *WróbŻółt* H8; *SeklWyzn* 4v; Bogactw nie miłuiemy [Divitias non amamus; Bogactw nye mylvymy *HistAl* 1510/365] *HistAl* 16, A7 [2 r.], H3v, I7, I8, K [2 r.]; *MurzNT* I 51, 116, *Luc* 20/46, *Ioann* 3/19; Zwyledźyeniemy nyedowyernym fwyegotanim/ buntuyąc *KromRozm III* O2v; *BielKom* B4, B8; *GliczKsiąż* F6, H7, I3, N5, N5v (8); Lecz ia więcey miły Pánie pokoy twoy miłuię/ Zadney rádości wdzyęcznieyżey nád to iuż nie czuię *LubPs* B3v, B3v, H4v, ccv marg, cc2v marg; *GroicPorz* gg3; *KrowObr* 62v, 77v, 157; A ony złote látá práwieby náftály. Gdyby wślyfcy powinny cnotę miłowáli *RejWiz* 137v; Miłowałeś złość więcey niłli dobrothliwość [Dilexisti malitiam super benignitatem; Vmiłowałeś złość nád dobroć *WujBib*]; więcey niepráwość niłli fpráwiedliwość. *Leop Ps* 51/5; á ktho miłuiie wino y tuczne rzečky [qui amat vinum et pingua]/ nie zbogácieie. *Leop Prov* 21/17, *Ps* 51/6, 98/4, *Prov* 14/21, 29/3, *Eccle* 5/9 (15); *BibRadz Ps* 39/17, *Apoc* 22/15; *BielKron* 62, 80 [2 r.], 102, 132, 149v (10); *KochSat* B2v, C; *Mącz* 38c, 40c, 137d, 241d, 340d, 423c; *OrzQuin* B4v; *Prot* D4; *RejAp* 193, *GórnDworz* L2v, Aa5v, Hh5v, Llv, Mm2v; Cnothliwa Krolewno [...] miey z tego czeńć á chwałę że w tak niebeśpiecznym ftanie (w kthorym iefteś) á czyftość miłuiiefz. *HistRzym* 21; ták on kubek miłował/ że [...] ták wiele z onego kubká pił/ że fie ná kázdy dzień vpił. *HistRzym* 30, 23v, 36v, 55, 100, 103v, 106v; *RejPos* 333; *BielSat* D2; *GrzegŚm* 28; *HistLan* B3, F6; *KuczbKat* 35, 395; *RejZwierc* 44, 86; A ftąd kázdy vzna bogoboyny człowiek/ że ile z nas iefť zgodę miłuiemy. *WujJudConf* 13v, 13v, 48v; Nie miłuyecie fwiátá/ áni tych rzečky kthore ná fwiecie fá. *RejPosWstaw* [21²], [21²], [41⁴]v [2 r.], [110³] [2 r.]; Nie miluy fpania [*Ne*

diligas somnum] ábyś nie z vbożał *BudBib Prov* 20/13, c2 [3 r.], c4, *Sap* 8/7, *Eccli* 4/13 [2 r.]; Bo on [król *Zygmunt*] miłując dobro tu Pánłtwa Polłkiego/ Nie rádźił wziąć na Pánłtvo żadnego krewnego. *MycPrz* I C4v; *BudNT przedm* a5, 1.*Petr* 2/17; *StryjWjaz* Av; *CzechRozm* 250; iego [Bojanowskiego] cnot dobrych y męłtwá doználi/ Miłujący poczćiwość okazał tho iáwnie/ Przy pánie łwym/ zá co iełt godzyen łławy łpráwnie. *Paprpán* Kv; Sławę dobrá miłując gárdły iá płáćili *Paprpán* Zv, Cv, I2, L3v, O3, X2 (11); *KarnNap* Dv; v nas/ [...] y bárzo máło iełt ludźi/ ktorziby trzeźwość miłowáli [paucisimi ament sobrietatem] *ModrzBaz* 35v, 9, 11v, 17v, 44v, 52v (8); *KochDryas* A2v; *KochPs* 19, 168; *SkarŻyw* A4, 40, 46, 52, 114 [3 r.] (15); *CzechEp* 209, 407; *NiemObr* 11; *KochFr* 18; Delphin rybá morłka dzień miłue. *KlonŻal* B2 marg; Niechay nic nie miłuię/ co iełt łzkárádęgo. *KochDz* 108; *KochMarsz* 154, 155; Iż kto miłue biełšády/ nędzę klepáć mułi *WerGośc* 215; *KochPieš* 25; [Jan *Tarnowski*] Spráwiedliwość/ y prawdę/ iáko żyw miłował/ Y nieprzyácielowi wiárę rad záchował. *KochTarn* 74; bywa/ iż która gładkość w kim miłue/ Skoro iá čás odéymie/ áli wnet záłue, *PudłFr* 76, 53, 65 [2 r.], 76; Przetoż kto iuż miłue to zbáwienie wieczne/ moze go iuż dołtápić przez Kryłtá bełpiecznie *ArtKanc* N16, E7v, H18v, M4v; *BielRozm* 26, *KochWr* 22; *ZawJeft* 26, 36; *Phil* B3; CNotę y w nieprzyácielu/ y w nieznáiomych miłuiemy *KochCn* B3, B3v [3 r.], B4; *GrabowSet* G2v, Q; Day mi miły Pánie to vmieć co potrzebá: to miłowáć/ co ma być miłowano *LatHar* 594, 568; *KołakCath* A3v, C4v; kto chce życie miłowáć/ y widźieć dni dobre/ [...] y vłtá iego niech nie mowią zdrády. *KołakSzczęšł* C, B3v; A ná dworze pši y czárownicy/ y włzetecznicy/ y męžoboyce/ y báłwochwálce/ y káždy ktory miłue y ktory czyni kłámłtvo [amat et facit mendacium]. *WujNT Apoc* 22/15, *Matth* 23/6, *Luc* 11/43, 20/46, *Philipp* 3/19, 2.*Tim* 4/8 (16); Láłká tedy Pánłka w ten čás nád námi łię pokázuie/ kiedy nam tego/ co źle miłuiemy/ nie dáie *WysKaz* 7, 2, 7 [9 r.], 11 [2 r.], 14; *JanNKar* B; *SarnStat* 1019; *PowodPr* 64, 77; iż łwieckie rzeczy miłuiemy: ládá łzkodá y krzywdá nas zápala y burzy. *SkarKaz* 314a,)(3, 8a, b, 314a, 387b (11); *CzahTr* C4v, [D2]v, I3v, Kv; *GošłCast* 35; Iákoż ćię nie miłowáć/ moy truneczku łwięty *PaxLiz* Dv; Miłueicie pożytki łwoie pojedynkowe/ á połpolite burzyćie. *SkarKazSej* 667a, 662b [2 r.], 664a [2 r.], 667a, 672b, 676b, 700a; *KlonWor* 51.

miłowáć nad co (5): [człowiek] áby cnotę Cudzá/ nád włáfny pożytek/ miłował. *GrabowSet* Y. Cf »nad(e) wszystko miłowáć«.

miłowáć w czym (2): Aleć cudna iełt rzecz bárzo miłowáć w dobrej rzeczy záwždy [Bonum antem amulari in bono semper] *BibRadz Gal* 4/18; *BudNT Gal* 4/18.

W połączeniach szeregowych (2): ábyś niczego inego/ áni chwalił/ áni miłował/ áni żadney nádzyeie o zbáwieniu łwym nie pokłádał *RejPos* 233; *BudNT* 1.*Cor* 13/7 [8].

W przeciwstawieniach: »miłowáć ... mieć w nienáwłci (2), brzydzić się, nie cirpieć, strzec się« (5): aby to w nienáwłci miała tzozy bogu nielubego znala/ a to miłovala ij czynila/ tzozy ie⁸⁰ łwięta wolá byla. *OpecŻyw* 2; Kto miłue karánie/ miłue vmienie/ Kto karánia nie ćirpi/ wełbye ma łzumienie. *BielKom* B8; *GórnDworz* Ee3v; niech miłuiá [ludzie] trzeźwość: zbytku/ y włzelákiey rołkofzy w potráwách y w inłzych rzeczách niech łię łtrzegá [sobrietatem ament ... rerum aliarum ne studioso consecantur] *ModrzBaz* 113v; bo co ieden miłue/ tym łię drugi brzydzi *KochCn* B4.

W formule listownej (1): Miéycie łie dobrze/ á połpolité dobre miluycie *OpecŻywSandP* ktv.

W formule zaklęcia (1): Corko miła/ iáko miłuielz żywot fwoy/ táko też ftrzeż tego pielgrzymá [!]. *HistHel* 80.

W charakterystycznych połączeniach: *miłować aż do śmierci, niesprawiedliwie, prawdziwie, sprośnie, wielce (wielmi) (2), źle; miłować biesiady, bogactwo (3), braterstwo (3), bunty, chędogość (ochędożenie) (2), chwałę bożą (6), ciało, cnotę (19), cześć (2), czystość (6), dary, dobre (9), dobroć (2), dobroliwość, dostatek, dowcipność umysłu, dziecinność, gładkość (2), godność, grosz, jedność (3), księgi (2), mądrość (2), mierność w jedzeniu, milczenie, miłosierdzie (2), nauki, nieprawdę, pieniądze (3), pobożność, poćciwość, pokój (18) pożytki, prawdę (2), prędkość, przystojność, przyście (5), psotę, rozkosz (2), rzeczy szkodliwe (świeckie, ziemskie) (4), sławę (8), sprawiedliwość (26), stateczność (statek) (4), świat (9), świętobliwość, trzeźwość (2), ubostwo (3), uczciwość, wiarę (2), wierność, wino, wstyd (2), zbawienie (3), zdradę, zdrowie, zgodę (6), złość (2), złoto (2), życie, żywot (4).*

Przysłowia: ym uyączyey czo myłuyelz tego pylney od kozdego ftrzezełz *PatKaz III* 134v.

kto dobre łumnienie miłuye/ tám wyfoka cnotá pánuye. *Mącz* [454]b.

Nie dufay temu/ kto gładkość miłuielz/ Bo ten ná fłábym gruncie fye buduie *KochPieś* 17.

Zwroty: »z szczerzej chuci miłować« (1): Gratis diligere virtutes, Z fzczerzey fwey chuci cnoty miłować. *Mącz* 149a.

»miłować gorąco« (1): ieftli bogactwa wam będą przymnażać fie nie przykładaycie fercza. To ieft, nie miłuycie ich gorąco *WróbZołt* T4v.

»dobrym sercem miłować« (1): Konfántyn zgodę tám dobrym fercem miłuiąc/ gdzie nigdy z Heretykiem byc nie moglá/ nic ná ono piłanie ich nie vczyńił. *SkarŻyw* 389.

»ze wszystkiego serca miłować« = *toto corde amare Cn* (1): Gdzie obłudni ludzie powiedaią iłz ze wżyftkiego ferca miłuią *MurzHist* Qv.

»w sercu miłować« (1): y ták to w fercu iufz z nátnchnienia Bołkiego nád inych miłował *SkarŻyw* 569.

»nad(e) wszystko miłować« (4): [*Jobas*] będąc ftały/ mierny/ ćichy/ fpławiedliwy/ vczony/ prawdę nade wżytko miłował. *BielKron* 27v, 446; CI nád wżytko ftałeczność to mi wierz miłuią *PaprPan* N4, Y3.

»wysoce miłować« (1): A iłz [*nasz król*] bożą chwałę wyfłoce miłuielz/ Przeto mu fie wżitko fortunnie fzantzuie. *KlerPow* 3.

Szeregi: »kochać się i mi(e)łować« [*szyk 1 : 1*] (2): fię z wefelem takowi w przyacielstwach kocháją y towarzyftwo mieluyą *KwiatKsiąż* C4; przypominamy [...] widome w ćiele ná fład oštátni przyłźcie Páná y Bogá náłzego Iezufá Chryftufá/ ábyfmy [...] miłować ie [...] y w nim fię kochać nie zániecháli. *SkarKaz* 1a.

»miłować i opatrować« (1): Ktora [*gruszka z jabłonią*] lepfzy owoc dawa/ Ogrodnik to rozeznawa: Aleć was obie miłuielz/ Y iednáko opátruie. *BierEz* L4v.

»miłować i pragnąć« (1): Szczęśliwi ktorzy ten fład y przyłźcie Syná Bożego miłuią y prągnąć go mogą. *SkarKaz* 8a.

»miłować i (ani) żądać« [*szyk 1 : 1*] (2): *OpecŻyw* 6; ktory Bog dáie fzalonym/ ktorzy więcey świat y co ná fwiećie ieft miłuią y żądaią/ niżli Bogá. *HistRzym* 91v.

W przeni [co] (9) : my dalibog podamy WM taki, jako nie będzie obraźliwy nikomu, który będzie więcej potciwie miłował aniż pożyteczne. *DiarDop* 119; O niewymowna ochoto/ y śmiała miłości/ co cię odłtrążyć do prętkiego pátrżania/ ná to coś miłowála mogło? *SkarŻyw* 599; *CzechEp* 22 [2 r.], 222; *WujNT Ioann* 15/19, Yyyyy v; Prawo prawdę miłuię/ ták rzekł on cnotliwy Aryfytides *SapEpit* A4v, A4.

W porównaniu (1): Tho Morze iáko swoię fiofthre miłuiemy [*ut sororem vestram amplectimur*]/ gdi lie krąży tám lie rozmáitých rodzáiow ryb ná pátrżemy. *HistAl* I7v.

a. *O stosunku Bogu do jakiejś wartości (22)* : *LubPs* N4, S6v; *GroicPorz* aa3v; *Leop Sap* 11/25; bo iż Pan Bóg w nas czyłtość/ y ochędożność dułzną y cíelefną miłuię *BiałKat* 61; *BiałKaz* D2; *CzechRozm* 217; *KochPs* 16, 45, 54, 76, 149; *NiemObr* 113; Izali Pan cnotliwy/ święty/ może iáki nierząd miłować *WerKaz* 283; *ArtKanc* L20v; Aby łye posłufzeńftwo w ludziéch korzeniło/ Które Pan Bóg miłuię więcej niż ofiáry. *ZawJeft* 33, 35, 39 [2 r.]; *GrabowSet* M4v; *LatHar* 659.

miłować nad co (1): Miłuię Iehowá brony Cyiońskie/ náde wšytki miefzkánia Iáhákowowe *BudBib Ps* 86/2.

W charakterystycznych połączeniach: miłować wielce; miłować czystość, miłosierdzie, ochędożność, odpuszczenie grzechow, prawdę (6), rzeczy (świętobliwe) (2), sprawiedliwość (6), szczerość (2), świętobliwość, zbawienie ludzkie.

Synonimy: **1.** opatrować, strzec; **2.** cenić, chwalić, czcić, szanować, ważyć, wielbić, wysławiać; **3.** kochać się; **a.** cudzołóżyć, dworzyć, gamratować; **4.** kochać się, lubować się, podobać się, rozkoszować się.

Formacje współrdzenne: miłować się, namiłować się, omiłować, pomiłować, rozmiłować, rozmiłować się, umiłować, wymiłować, zamiłować, zamiłować się, zmiłować, zmiłować się.

Cf **MIŁOWAN, MIŁOWANIE, MIŁUJĄCY**